

Figyelmet, gondosságot az időskorúaknak

JEGYZETEK EGY NÉPFRONTTANÁCSKOZÁSRÓL

— Három nyugdíjasunk a napokban államvizgázik történelemből — újságolta örömmel a népfronttervezészetlen az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskola egyik tanára, a nyugdíjaskorúak képzésének és művelődésének egyik megszállottja. A nevezett tanácskozást a Hazafias Népfront Országos Tanácsának időskorú-bizottsága szervezte három megye: Heves, Nógrád és Pest 60 éven felüli lakossága szociális helyzetének áttekintésére. Az ügy előzménye jó néhány évre nyúlik vissza. Hevesen ugyanis egy nem kevésbé megszállott, gerontológus orvos házaspár elkezdett különböző orvosi és szociológiai vizsgálatokat végezni a nyugdíjazás előtt álló dolgozók egy csoportja körében, s a csoport tagjait továbbra is figyelemmel kísérte. Mindezek alapján a többi között megállapították, hogy a nyugdíjasok jó része talál magának megfelelő fizikai elfoglaltságot, nem így szellemileg, holott igényük nagyon is lenne rá.

Főiskola, szabadegyetem

Innen indult az idők főiskolájának gondolata, amely 1981-ben angol-német és történelem szak formájában testet is öltött Egerben, s 1984-ben a hallgatók számára átadott emléklappal végződött. A főiskolát szabadegyetem szervezése követte — ugyanazok számára, akik közül a lemorzsolódás ismeretlen fogalom volt. — A dolog lényege az — fejtegette a már idézett tanár —, hogy elozslanunk egyfajta, a nyugdíjasokat s általában az idősebbeket manapság gyakran tévesen megítélő, emberi méltóságukat sértő szemléletet, amely azt tartja, hogy az évek múlásával automatikusan bekövetkezik a szellemi képességek csökkenése. Nemrég felmérték, hogy a megye 98 nyugdíjasának a figyelme és az emlékezete nem rosszabb, mint a középiskolásoké. Minden attól függ, mennyire tartja „tréningben” szellemi képességeit az ember nyugdíjba menetele után is.

A tapasztalatcserén szó volt az idők életkörülményeit, szociális ellátását és gondozását érintő minden fontos kérdésről. A három megye népfrontbizottságának beszámolóját hallgatták, majd a néhány helyszínen látottak, tapasztaltak alapján úgy tűnt, az állami és társadalmi szervezetek a mai pénzügyi helyzetben is igyekeznek a lehető legtöbbet tenni, segíteni ott, ahol erre a legégetőbb szükség van. Ilyen például az idők elmagányosodásának a problémája. Különösen falun sok az egyedül maradt öreg. Gyerekeik elköltöztek, jobb esetben „csak” ingáznak. Az idős ember mindenképpen magára hagyott. A legjobb ellenszer, s emberileg is a legrokszenvesebb, magányt oldó megoldás a városban és falun egyaránt növekvő számban létesülő öregek napközi otthona. Itt hadd jegyezzem meg közbetűtőleg — elsősorban a Hazafias Népfront kérésére, de mondhatni, általános közkívánatra —, hogy szociális ellátásunk e fontos intézményei végre méltó nevet kapnak, ezentűl időskorúak klubjaiként említjük őket. (Csak azért nem „nyugdíjasok klubjai”, mert e néven a tanácsok, a népfront és más társadalmi szervezetek már tartanak fenn ilyeneket.)

Heves megyében eddig 65 településen, köztük öt városban működik időskorúak klubja, s egy hetes otthonuk van. Heves megye ezzel országosan a harmadik helyen áll, Pest megyében 70 ilyen klub működik, amiből 17 hetes otthon, Nógrádban 30. E klubok száma országosan elérte az 1040-et. Az igény azonban sokkal, de sok-

kal több. Szinte minden jelentősebb településen szükség lenne rá, hiszen a fiatalok ma már a legtrókébb esetben maradnak együtt idős szüleikkel, vagy ha együtt is laknak, külön háztartásban élnek. S nemcsak napközben, hanem — mint az egri tapasztalatok is mutatták — többnyire a hétvégeken is magukra maradnak.

Amivel tartoznak

Ott, ahol még nem működik idők klubja, gyakran hallható érv a helyiség, az anyagi fedezet hiánya. A Heves megyei tapasztalatok tanúsítják: ahol megvan a szándék és az idősebb nemzedék sorsa iránt érzett felelősség, megtalálják a megoldást. Meggyőző példát szolgáltat erre a mintegy 1800 lelket számláló Ostoros község. Az itteni idők klubját még 1964-ben — országosan is az elsők között — hozták létre, kezdetben egy szükségépületben. A régi házat a tanács vásárolta meg erre a célra. A község vezetői ugyanis úgy érezték — mint a tanácselnök mondta —: tartoznak az idősebb generációnak azzal, hogy emberi módon gondoskodjanak róluk akkor, amikor maguk erre már nem képesek. Ezek az emberek jórészt a ma virágzó helyi tsz alapítói voltak még az ötvenes évek kezdetén; hogyan hagyhatták volna őket magukra? Ennek a szemléletnek látható s érezhető nyomai vannak ebben a faluban.

Az ostorosi idők klubja ma — láthatóan nemcsak anyagiakkal, de szívvel-lélekkel berendezett — szép nagy családi házban működik. A társas helyiségek derűt, otthonosságot árasztanak; a falakon saját készítésű hímszék, a ház küszöbe előtti kis teret tarka rongyszőnyeg borítja. Mind-mind a saját munkájuk. S mindezt itt fanulták meg. Pedig a paraszti munkához szokott kéz bizonytal nem egykönnyen alkalmazkodik a finom öltésekhez. Mégis, öröm forrása a napjaikat itt töltő embereknek a kezük alól kikerülő minden egyes darab, mert munkára, alkotásra szükségük van most is. Az érte kapott, inkább csak jelképes összeget többnyire közös célokra fordítják. Szép szokása — vagy inkább kedvtelése? — a klubbeli idős asszonyoknak a dalolás. Amíg a nappaliban a tanácselnök beszél az ostorosi életéről, a szomszédos munkaszobából áthallik az ének. A férfiak ezalatt inkább kártyáznak odakint a kertben, az árnyas fák alatt.

1964-ben, amikor az otthon megnyílt, legfeljebb húszan lehettek. Ma harmincötven vannak, s mint a tanácselnök mondja, mindig vannak „sorbanállók”, helyre várakozók. Ezért is tervezik a további bővítést. A régi iskolaépület talán majd felszabadul erre a célra. „Mellesleg” ez az otthon a központja az ostorosi házi gondozásnak is. A szociális intézmények egyre több helyen megvalósuló integrációja ugyanis lehetővé teszi, hogy ezek a klubok az öreggondozás támaszpontjai legyenek. Ez azt jelenti, hogy innen viszik házhoz az ebédet, innen indulnak útjukra a gondozottjaikat felkereső házi gondozónők. Itt, Ostoroson például hárman nyújtanak teljes ellátást kilenc gondozottnak. Tervezik — mert nagy szükség van rá — a házi szociális gondozás bővítését is. Hogy milderre miől telik? A tanácselnök arcán némi értetlenség látható a kérdés miatt. Az idők gondozásához szükséges pénzügyi alapot akkor is előteremtette a község vezetése, amikor szegényebbek voltak. Szükségességét még soha senki nem vitatta a végrehajtott bizottságban. A tanács éppolyan fontos

intézménynek tekinti az idők klubját és a házi gondozást, mint az óvodát vagy az iskolát. Mind egyik része az alapellátásnak. Zavartalan működtetésük tehát kötelessége a tanácsnak — így az elnök.

Helyiséget találni az időknek más módon is lehet, ha a szándék megvan. Eger egyik városnegyedében, Lajosvárosban például bölcsődét rendeztek át ilyen klubnak. Nyilvánvalóan átmeneti megoldás ez, hiszen, ha majd újból több lesz a kisgyermek, könnyen visszaalakíthatják az épület belsejét eredeti céljának megfelelően. Most azonban erre van nagyon is nagy szükség. A lajosvárosi otthonba huszonötven járnak, köztük négy házaspár. Az étel izletes, változatos, a szomszédos óvodából hozzák. S mivel a legtöbb klub ma még csak hétfőtől péntekig van nyitva, a hétvégi étkezés bizony sok magányos idősnek okoz gondot. Itt, Lajosvárosban, ezen úgy igyekeznek segíteni, hogy szombatra és vasárnapra vendéglői étkezésre jogosító ebédjeggyel látják el a klub tagjait. Erdesz kezdeményezésről hallottunk ezzel kapcsolatban Nógrádból is, ahol eddig a megye három helyén, családi alapon sikerült megszervezni a főzést a teljes önellátásra már nem képes öregek számára. Gondjuk az, hogy jelenleg egy-egy helyen legfeljebb öt embernek lehet főzni. Ha ugyanis többen lennének, már magánvállalkozásnak tekintenék, és adóztatnák e tevékenységet. Erdemes lenne megfontolni e merev határ eltörlését legalább ott, ahol semmiféle kiegészítési lehetőség nincs, viszont akad egy áldozatkész háziasszony, aki hajlandó főzni, s ezért a tanácsból némi tiszteletdíjat kapna.

Tapasztalatok, gondok

Az egri tanácskozáson a jó tapasztalatok mellett sokféle gondról is beszámoltak a népfrontbizottságok képviselői. Az időskorúak arányának növekedése következtében a legnagyobb gond, úgy tűnik, a szociális otthoni hálózat nagyfokú elmaradottsága. A hevesiek mondták el, hogy ebből a szempontból ők az utolsók a megyék sorában: nemcsak kevés az ilyen otthon, de a meglevők sem erre a célra készültek eredetileg. Így zsúfoltak ezek az intézmények, nyolc-tíz idős, többnyire beteg embert is kénytelenek egy-egy szobában elhelyezni. Sajnos e területen van legkevésbé lehetőség a fejlesztésre. Ezért sokan várnak elhelyezésre — Pest megyében például mintegy hatszáz —, és hosszú a várakozási idő.

Többen is hangsúlyozták a család felelősségét az idős családtagról történő gondoskodásban. Javasolták azt is, jó lenne, ha a családjogi törvény módosításánál figyelembe vennék a szülőtartásra vonatkozó, jelenlegi szabályozást, és például lehetővé tennék a tanácsoknak, hogy adott esetben kezdeményezői lehessenek a szülőtartás kérésének, illetve megítélésének.

Jóllehet az egri tapasztalatcserének nem volt közvetlen témája az üzemek és a nyugdíjasok kapcsolata, mégis sokan beszéltek róla. Szinte valamennyien szóvá tették a nyugdíjasok foglalkoztatásával összefüggő gondokat. A nyugdíjak reálértékének csökkenése ezt a kérdést különösen időszerűvé teszi. A vállalatok ma nem érdekeltek sem a nyugdíjasok, sem a csökkent munkaképességű dolgozók foglalkoztatásában. Meg kellene fontolni — javasolták többen —, hogy kapjanak bizonyos kedvezményeket érte.

Terényi Éva